

SIKKERHET PÅ SVALBARD

FJELLVETTREGLENE

1. Planlegg turen og meld fra hvor du går.
2. Tilpass turen etter evne og forhold.
3. Ta hensyn til vær- og skredvarsel.
4. Vær forberedt på uvær og kulde, selv på korte turer.
5. Ta med nødvendig utstyr for å kunne hjelpe deg selv og andre.
6. Ta trygge veivalg. Gjenkjenn skredfarlig terreng og usikker is.
7. Husk kart og kompass. Vit alltid hvor du er.
8. Vend i tide. Det er ingen skam å snu.
9. Spar krefter og grav deg ned i snøen om nødvendig.

God tur!

SVALBARDVETTREGLENE

- 1.** Kast ikke søppel i naturen. Etterlat ingen varige spor.
- 2.** Forstyr ikke dyr og fugler. Husk at det er du som er gjesten.
- 3.** Plukk ikke blomster. Ta vare på mangfoldet.
- 4.** Ikke ødelegg eller fjern kulturminner. Alle spor etter menneskelig virksomhet fra før 1946 er fredete kulturminner.
- 5.** Det er forbudt å oppsøke eller tiltrekke seg isbjørn. Den kan være livsfarlig, men er også sårbar.
- 6.** Forlat ikke bosettingene uten egnet våpen og erfaring med hvordan du bruker det.
- 7.** Vis hensyn til andre.
- 8.** Ta kontakt med Sysselmannen dersom du skal på langtur på egen hånd. Det er meldeplikt for ferdsel over store deler av Svalbard.
- 9.** Sett deg inn i lover og regler for ferdsel og aktiviteter på Svalbard.
- 10.** I din og miljøets interesse anbefaler vi organiserte turer.

Den usynlige turist kan ingen være - men vi ser gjerne at du prøver.

Foto: Ståle Nylund

SIKKERHET I FELT PÅ SVALBARD

Denne brosjyren vil gi deg en oversikt over de viktigste sikkerhetsfaktorene du må ta hensyn til når du ferdes i felt på Svalbard. Innholdet gir ikke alle svarene eller detaljerte beskrivelser av hvordan du skal opptre i enhver situasjon. Det er derfor svært viktig at du selv har tilstrekkelig kunnskap og ferdigheter til å møte de utfordringene som beskrives.

Turoperatører på Svalbard tilbyr en rekke guidede turer med lokalkjente turledere der operatøren blant annet har ansvaret for deltakernes sikkerhet. Guidene formidler også informasjon om naturen og kulturen på Svalbard, noe som kan øke den totale turoplevelsen. Hvis du ikke har kunnskap og erfaring nok til å ferdes på egen hånd, bør du bli med på en guidet tur.

Denne brosjyren fokuserer på sikkerhet i felt og hva den enkelte kan gjøre for å forebygge farlige situasjoner og ulykker. Det er likevel ikke hensikten å skremme deg fra å dra ut på tur på Svalbard. De fleste turer går bra fordi den enkelte har tatt ansvar for egen sikkerhet og tilpasset seg de særegne forholdene på Svalbard.

Opplev Svalbard på naturens premisser

Svalbard er en av Europas siste villmarker. Bevaring av den særegne villmarksnaturen er et av hovedmålene i norsk svalbardpolitikk. Svalbard får også en stadig viktigere verdi for klima- og miljøforskning. Samtidig er det et politisk ønske å legge til rette for en bærekraftig turistnæring, slik at turister kan få oppleve denne fantastiske naturen på naturens premisser.

Det å være turist på Svalbard handler mest av alt om å oppleve en unik og storslått natur med et variert og fascinerende dyreliv og spennende kulturminner. Miljøet i Arktis er imidlertid svært sårbart og stiller store krav til skånsom ferdsel. Det finnes en rekke lover og regler som har til formål å beskytte naturen og kulturminnene på Svalbard. Noen steder er det ferdselsrestriksjoner. Du har ansvar for å sette deg inn i lover og regler før du drar på tur.

Vær oppmerksom på at for tilreisende som skal på tur på egen hånd utenfor Forvaltningsområde 10, er det melde- og forsikringsplikt. Ta kontakt med Sysselmannen på Svalbard i god tid før turen skal starte.

For mer informasjon se Sysselmannens hjemmeside, www.sysselmannen.no

FØR TUREN

Bekledning og utstyr

Bekledningen må være tilpasset årstiden og som en hovedregel være vindtett og vanntett. Ekstra tøy for ekstreme værforhold er en selvfølge. Vinterstid må du kunne dekke til all bar hud med isolerende og vindtette plagg, også ansiktet. Flere lag med klær er som hovedregel bedre enn ett tykt lag. Klær og sko må være store nok til å få plass til ekstra isolerende lag.

Det finnes ikke noe enkelt "vidunderplagg" som dekker alle behov, og du må derfor sørge for at du velger variert bekledning som er tilpasset ditt behov og turen. Frostskafer er blandt de vanligste skader på Svalbard og skyldes i hovedsak manglende eller feil bekledning. Ha alltid med ekstra votter og lue, selv på korte turer.

Oppstillingen på side 7 viser deg et minimum av sikkerhetsutrustning ved feltopphold på Svalbard. Mye og avansert utstyr kan imidlertid ikke kompensere for kunnskap og ferdigheter. Man må kunne bruke utstyret, ellers er det lite verdt. Nøktern vurdering av egne grenser og gjennomtenkte beslutninger som hindrer deg i å havne i farlige situasjoner vil alltid være det beste verktøyet.

Våpen og skremmemidler (pyrotekniske hjelpemidler)

Isbjørnfare er reell på Svalbard.

I svalbardmiljølovens paragraf 30a framgår det at enhver som ferdes utenfor bosettingene, med unntak for tilreisende og fastboende som er med i organisert turopplegg, skal ha kunnskap om sikring mot isbjørnangrep. Det skal iverksettes nødvendige tiltak for å unngå fare for angrep fra isbjørn og for å kunne avverge et slikt angrep uten å skade eller avlive dyret.

Enhver som ferdes utenfor bosettinger, med unntak av tilreisende og fastboende som er med i organisert turopplegg, skal ha egnede midler for skremming og jaging av isbjørn. Dette kan være signalpistol, knallskudd og lignende. Husk å ta med ekstra signalskudd.

I tillegg anbefaler vi rifle i kaliber .308 Win eller grovere til isbjørnbeskyttelse.

Rifle til isbjørnbeskyttelse må være med på turer utenfor bosettingene.

Du bør ha gode kunnskaper og tilstrekkelig skytetrening. Legg aldri ut på tur uten nødvendig kompetanse på bruk av våpenet.

Våpenloven gjelder for oppbevaring, transport og bruk av skytevåpen. Det er forbudt å ha ammunisjon i våpenet innenfor bebygde områder, og våpenet skal bæres slik at alle kan se at det er tomt, det vil si at du skal ta ut vital våpendel, som sluttstykket.

For å skremme isbjørn er skremmemidler som signalpistol og knallskudd bedre egnet enn rifle. Men signalpistol kan aldri erstatte rifle, det er et supplement. Signalpistol er også nyttig i forbindelse med varsling av fare eller ulykke. Rødt bluss betyr nød og kan utløse en redningssaksjon dersom det blir observert av andre som melder fra til Sysselmannen.

Sysselmannen anbefaler å bære våpenet halvlagt og usikret på tur utenfor bebygde områder. Halvlagt betyr at det er ammunisjon i magasinet, men ikke i kammeret, noe som forhindrer vådeskudd. Signalpistol skal ikke være ladd innenfor bebygde områder.

Sysselmannen anbefaler å ha våken isbjørnvakt i teltleir, eventuelt supplert med hund som varsler isbjørn og/eller snublebluss. Vær oppmerksom på at ikke alle hunder varsler isbjørn. Snublebluss er en innretning der en tråd kobles mellom en utløsermekanisme for et utstyr (signalbluss) som lager lys og/eller lyd, og et fast punkt. Når noen går i denne tråden, skal utløsermekanismen bli aktivert og signalet utløses. I praksis har det vist seg at isbjørn flere ganger har kommet gjennom uten at snubleblusset er utløst. Det krever kompetanse og erfaring å montere snublebluss på riktig måte, og det kan ikke fullt ut erstatte våken isbjørnvakt. Test ut våpen, signalvåpen og pyrotekniske hjelpemidler på forhånd.

1.

Legg patronene i magasinet.

2.

Hold patronene nedens du drar sluttstykket over.

3.

Sjekk at det ikke ligger patroner i kammeret.

4.

Skyv sluttstykket helt inn.

5.

Trekk av i en trygg retning så ikke fjæren står spent. Våpenet er nå halvlagt.

Leie av våpen og utstyr

En del våpen, pyrotekniske hjelpemidler (skremmemidler) og kommunikasjonsmidler kan leies på Svalbard, men ikke alt. Dersom du planlegger å leie utstyr, må du undersøke dette på forhånd. Ved leie av våpen er det forutsatt at du kan håndtere det. Det finnes mange forskjellige modeller av hver type. For informasjon om våpenleie og søknad om tillatelse, sjekk Sysselmannens hjemmesider.

Snublebluss kan brukes til å sikre teltleir, men det har vært flere tilfeller av isbjørnangrep der dette ikke har fungert

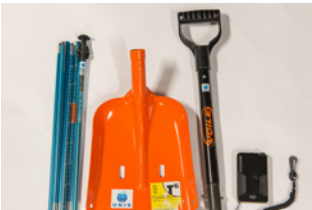
Grovkalibret rifle og signalpistol med ammunisjon.

To typer nødpeile-sendere, satellit-telefon, VHF-radio og InReach.

Kart, kompass og GPS.

Søkestang, spade og sender/mottaker.

Ispigger og kasteline.

Breredningsutstyr.

UTSTYR

Skytevåpen, rifle i cal .308 Win eller grovere.
Skremmemidler mot isbjørn: signalpistol, knallskudd o.l.

GPS

Kart og kompass

Nødpeilesender

Annet kommunikasjonsutstyr (satellittelefon, VHF-radio, InReach)

Ekstra bekledding tilpasset turens lengde.

Ull, dun og vindtett. All hud må dekkes, også ansiktet. NB: Ekstra votter og lue.

Nødproviant, varm drikke

Tau. Bruksområde: sleping, redning, fortøyning, forankring, spjelking etc.

Vindsekk: jervenduk eller tilsvarende

Sovepose tilpasset årstiden

Liggeunderlag, evt også sitteunderlag

Telt som tåler ekstreme værforhold

Førstehjelpsutstyr tilpasset turens lengde

Bre-utstyr: Utstyr for ferdsel og redning på bre

Utstyr for sikring av leir mot isbjørnangrep

Fyrstikker i vanntett forpakning

Brenner og drivstoff for varme og matlaging

Kokekar

Redningsdrakt: Ved ferdsel i åpen båt/mindre fartøy

TILLEGG FOR DEN MØRKE ÅRSTIDEN OG VINTERFORHOLD

Sender/mottaker for skred

Søkestang for søk i skred

Snøspade i metall

Hodelykt med ekstra batteri

Øks for å sjekke istykkelse

Ispigger

Kasteline

Stearinlys

Ekstra drivstoff til snøskuter

Refleksvest

Foto: Frede Lamo

Foto: Lise Ottem

Kommunikasjonsmidler

Det er begrensede kommunikasjonsmuligheter på Svalbard. Det er kun dekning for mobiltelefon i og rundt Longyearbyen, Svea og Barentsburg. Ved turer på Svalbard er nødpeilesender obligatorisk utrustning. Denne kan slås på ved fare for liv eller helse og vil utløse en redningsaksjon.

En nødpeilesender sender både ut et signal til Hovedredningsentralen via satellittene og et signal som redningshelikopteret kan peile seg inn på ved dårlig vær/sikt. Satellittelefon er et godt sambandsmiddel men erstatter ikke nødpeilesender.

Når du ringer etter hjelp, oppgi hvem du er, GPS-koordinater, nærmeste kjente sted, antall personer, hvor mange som eventuelt er skadet eller syke, og værforhold. Nødnummeret til Sysselmannen er 0047 79 02 12 22/112. Vær oppmerksom på at du alltid må slå 0047 foran nummeret når du ringer fra satellittelefon. VHF-radio har begrenset rekkevidde på Svalbard, men kan være nyttig som intern kommunikasjon og som sambandsmiddel mot redningshelikopter, fly eller fartøy.

Husk å fordele sikkerhetsutstyret på flere i turlaget!

Navigasjonsmidler

Hovedkartserien for Svalbard er i målestokk 1:100.000. Dette betyr at en del terrengdetaljer ikke er godt synlige på kartet. Terrengen endrer i tillegg form som følge av erosjon, vannføring og fokksnø. Breene rykker fram eller trekker seg tilbake og vil ofte ikke stemme med kartet. Misvisningen på kompasset varierer mye i forskjellige deler av Svalbard og må sjekkes før avreise.

En del av sjøkartene kan være unøyaktige, spesielt på grunn av manglende oppmåling og endringer (brefronter) som har funnet sted. GPS er et svært nyttig hjelpemiddel, men alle tekniske innretninger kan svikte. Du må derfor alltid ha med kart og kompass i tillegg.

Meldingsrutiner

Befolkningstettheten på Svalbard er lav, og selv nær bosettingene kan du være mange dager i felt uten å se andre mennesker. Kommunikasjonsmulighetene er som nevnt begrenset. Dette betyr at du må sørge for at noen vet hvor du skal, hvor lenge du skal være borte, eventuelle alternative ruter og hvilket utstyr du har med deg. Du bør gjøre

Politiet foretar jevnlig promillekontroll av skuterførere.

Foto: Ståle Nylund

en bindende avtale med noen slik at du blir meldt savnet hvis du ikke kommer tilbake til avtalt tid. Ferdsele alene i terrenget på Svalbard frarådes. Besøker du en hytte, er det en god regel å skrive i hytteboka tidspunktet for avreise, videre rute og turens mål.

Regelverk

Svalbard er en del av kongeriket Norge, og de samme lover og regler gjelder stort sett på Svalbard som på fastlandet. Fartsgrensene for snøskuter i terrenget er 80 km/t. I elveleiet i Longyearbyen er fartsgrensen 50 km/t. Alle andre steder i Longyearbyen, Barentsburg, Pyramiden og Ny-Ålesund, både på og utenfor vei, er fartsgrensen for snøskuter maks 30 km/t. Det gjelder samme promilleregler for snøskuterkjøring som for bil (0,2 ‰). Politiet foretar jevnlig promillekontroll av skuterførere, både i bosettingene og ute i felt.

Det er påbudt med hjelm ved snøskuterkjøring. For å få kjøre snøskuter, må du kunne vise gyldig førerkort – kl. B.

Svalbard har en rekke lover og regler som har til formål å beskytte naturen og kulturminnene. Motorisert ferdsel (snøskuter) i terrenget er regulert i egen forskrift. Det samme er leirslagning, jakt, fiske, turisme m.m. Sett deg inn i regelverket før turen starter. Sysselmannen på Svalbard kan gi deg mer informasjon.

Forfrysninger

Forfrysninger kan opptre svært raskt. Mest utsatt er ansiktet, fingre og tær. En begynnende forfrysning oppleves som at du mister følelsen eller som en stikkende kald følelse i huden. Smertefølelsen forsvinner når forfrysningen har skjedd. Huden blir hvit (hvite flekker). En forfrysning behandles ved at det frostskaadede stedet varmes opp forsiktig. En overfladisk forfrysning som ikke blir behandlet, kan utvikle seg til en mer alvorlig skade. Reager umiddelbart hvis du kjenner eller ser symptomer på forfrysning, og sjekk hverandre for hvite flekker.

Foto: Lise Ottem

UNDERVEIS

Værforhold

Den kanskje største utfordringen på Svalbard er de til tider ekstreme og skiftende værforholdene. Svalbard ligger i en sone hvor kald luft fra nord og varm luft fra sør møtes. Dette fører til at været kan skifte svært raskt. Om sommeren kan dette blant annet medføre tett tåke. I tillegg til white-out er streng kulde kombinert med vind en stor utfordring om vinteren. Den effektive (følte) temperaturen kan være mye lavere enn det gradestokken viser (se tabell under).

Gjennomsnittstemperaturen om sommeren er ca 5 varmegrader. Om vinteren kan temperaturen komme ned i 30 kuldegrader. Værforholdene kan føre til forsinkelser og utstyrssvikt. Det gjør at du må planlegge turen med gode tidsmarginer.

White-out

Lys- og værforhold kan gjøre at man ikke er i stand til å se konturer i terrenget eller overgang mellom land, hav og himmel. Man mister all sikt, og videre ferdseil blir forhindret. White-out oppstår når det er tett overskyet og snøfall og/ eller sterk vind som virvler opp snø på bakken (bakkefokk).

		Lufttemperatur												
		5 ^o	0 ^o	-5 ^o	-10 ^o	-15 ^o	-20 ^o	-25 ^o	-30 ^o	-35 ^o	-40 ^o	-45 ^o	-50 ^o	
Vindstyrke m/s		Indeks												
Svak vind	1,5	4 ^o	-2 ^o	-7 ^o	-13 ^o	-19 ^o	-24 ^o	-30 ^o	-36 ^o	-41 ^o	-47 ^o	-53 ^o	-58 ^o	
	3	3 ^o	-3 ^o	-9 ^o	-15 ^o	-21 ^o	-27 ^o	-33 ^o	-39 ^o	-45 ^o	-51 ^o	-57 ^o	-63 ^o	
Lett bris	4,5	2 ^o	-4 ^o	-11 ^o	-17 ^o	-23 ^o	-29 ^o	-35 ^o	-41 ^o	-48 ^o	-54 ^o	-60 ^o	-66 ^o	
	6	1 ^o	-5 ^o	-12 ^o	-18 ^o	-24 ^o	-31 ^o	-37 ^o	-43 ^o	-49 ^o	-56 ^o	-62 ^o	-68 ^o	
Lager bris	7,5	1 ^o	-6 ^o	-12 ^o	-19 ^o	-25 ^o	-32 ^o	-38 ^o	-45 ^o	-51 ^o	-57 ^o	-64 ^o	-68 ^o	
	9	0 ^o	-7 ^o	-13 ^o	-20 ^o	-26 ^o	-33 ^o	-39 ^o	-46 ^o	-52 ^o	-59 ^o	-65 ^o	-72 ^o	
Frisk bris	11	0 ^o	-7 ^o	-14 ^o	-21 ^o	-27 ^o	-34 ^o	-40 ^o	-47 ^o	-53 ^o	-60 ^o	-66 ^o	-73 ^o	
Liten kuling	12	-1 ^o	-7 ^o	-14 ^o	-21 ^o	-27 ^o	-34 ^o	-41 ^o	-48 ^o	-54 ^o	-61 ^o	-68 ^o	-74 ^o	
	14	-1 ^o	-8 ^o	-15 ^o	-21 ^o	-28 ^o	-35 ^o	-42 ^o	-48 ^o	-55 ^o	-62 ^o	-69 ^o	-75 ^o	
Stiv kuling	15	-1 ^o	-8 ^o	-15 ^o	-22 ^o	-29 ^o	-35 ^o	-42 ^o	-49 ^o	-56 ^o	-63 ^o	-70 ^o	-76 ^o	
	17	-2 ^o	-9 ^o	-15 ^o	-22 ^o	-29 ^o	-36 ^o	-43 ^o	-50 ^o	-57 ^o	-63 ^o	-70 ^o	-77 ^o	
Sterk kuling	18	-2 ^o	-9 ^o	-16 ^o	-23 ^o	-30 ^o	-37 ^o	-43 ^o	-50 ^o	-57 ^o	-64 ^o	-71 ^o	-78 ^o	
	20	-2 ^o	-9 ^o	-16 ^o	-23 ^o	-30 ^o	-37 ^o	-44 ^o	-51 ^o	-58 ^o	-65 ^o	-72 ^o	-79 ^o	
	21	-2 ^o	-9 ^o	-16 ^o	-23 ^o	-30 ^o	-37 ^o	-44 ^o	-51 ^o	-59 ^o	-66 ^o	-73 ^o	-80 ^o	
Liten storm	23	-3 ^o	-10 ^o	-17 ^o	-24 ^o	-31 ^o	-38 ^o	-45 ^o	-52 ^o	-59 ^o	-66 ^o	-73 ^o	-80 ^o	
	24	-3 ^o	-10 ^o	-17 ^o	-24 ^o	-31 ^o	-38 ^o	-45 ^o	-52 ^o	-60 ^o	-67 ^o	-74 ^o	-81 ^o	

Foto: Ståle Nylund

Elver og daler

Svalbard har mange vannførende daler. På grunn av permafrosten vil ikke vannet trenge langt ned i bakken, men spre seg utover hele dalbunnen og lage et elvedelta. Dette fører igjen til at jordsmonnet blir oppløst og vanskelig å forsere. Vannet blir brunt, og det kan være umulig å se hvor dyp elven er. Vannføringen i alle elver og bekker kan variere mye i løpet av ett døgn. Det skyldes varierende snøsmelting og avsmelting fra breene. Også om vinteren, selv i streng kulde, kan du oppleve åpent vann i terrenget. Dette opptrer gjerne foran brefronter eller i nærheten av pingoer. Et tegn på åpent vann om vinteren kan være lokale tåkeskyer over et område eller fargeforskjeller i snøen.

Pingo

En pingo er en høy grushaug med iskerne som er skapt av vann som presses opp gjennom et svakt lag i permafrosten. Vannet skyver løsmasser opp og danner en haug. Pingoer kan være opptil 40 meter høye.

Permafrost

På Svalbard er bakken permanent frosset (permafrost). Det er kun det øverste laget (ca. 1 meter) som tiner om sommeren. Dette hindrer vann i å trenge langt ned i jorden og kan medføre svært bløtt terreng.

Fjellene

Fjellene i de sentrale delene av Svalbard består av sedimentære bergarter som forvitrer raskt. På grunn av de løse bergartene er fjellene på Svalbard stort sett ikke egnet for fjellklatring. Når du vandrer i fjell på Svalbard, må du være forberedt på mye løs og glatt stein. Forvitring fører til at det hele tiden raser løsmasser og stein ned fjellsidene. Derfor frarådes ferdsel og leirslaging tett inntil slike fjellsider.

Farvannene

Farvannene rundt Svalbard er preget av grunne områder med skjær, drivis og brefronter som møter fjordbunnen. Det kan også være vanskelig å gjøre ilandstigning på grunn av at fjellsider går rett i

vannet. Tidlig i sesongen kan landkaller av is hindre ilandstigning. Temperaturen i vannet ligger mellom 0 og 7 varmegrader om sommeren. Drivtømmer av varierende størrelse flyter i vannskorpa. Drivis, iblant i store mengder, er vanlig på Svalbard om sommeren. Drivisbelter forflytter seg raskt og kan på kort tid blokkere for ferdsel med båt.

Mindre isfjell etter kalving fra breene er også vanlig i fjordene. Isfjell har kun 1/9 av massen over vann og kan være svært ustabile. Når et isfjell går i oppløsning eller kantrer, kan dette skape bølger som er farlige for små båter som er tett inntil.

Det kan være fristende å gå nær brefronter som stuper i fjorden. Dette er imidlertid forbundet med fare fordi breene kalver og kan føre til skader fra

Kalving

På Svalbard er det mange isbreer med stupbratte fronter på mange titalls meter som går rett i havet. Slike breer er alltid i bevegelse og kalver både sommer og vinter. Kalving skaper store flodbølger, og man kan bli truffet av is som blir slengt ut. Derfor er det så viktig å holde god avstand.

Foto: Tone Hertzberg

fallende is eller flodbølger. Du bør derfor holde flere hundre meters avstand fra alle brefronter. Breer kan kalve på land, og kalving kan også skje om vinteren og forårsake store sprekkdannelser og flodbølger i isen.

For oppdatert kunnskap om nødvendig avstand til brefronter, sjekk nettsidene til Sysselmannen eller Norsk Polarinstitutt. Vær oppmerksom på at forskjellen mellom flo og fjære på Svalbard kan være opp mot to meter.

Både isbjørn og hvalross kan skape store problemer for små fartøy som kajakk og gummiått. Disse forholdene, kombinert med skiftende værforhold med sterk vind eller tåke, stiller store krav til dem som ferdes i små fartøy.

I åpen ått og mindre fartøy bør man alltid være ikledd redningsdrakt, ettersom vannet har svært lav temperatur.

Breene

Ca. 60 prosent av Svalbard er dekket av is. Ferdsel på isbre krever spesielle kunnskaper og ferdigheter og egnet utstyr. På alle breer vil du finne bresprekker og smeltevannskanaler som store deler av året er dekket av snøbruer. Sprekker og andre åpninger i breen er derfor svært vanskelig å oppdage.

De største sprekkenes finnes normalt ved brefronten, i områder med brefall og der terrenget under breen er kupert. Du vil også finne sprekker i kanten mellom bre og fjell og der isbreer møtes. Breene er ikke nødvendigvis flate, og de kan ha svært bratte og glatte partier. Vær oppmerksom på surgende breer, som det er mange av på Svalbard (se ramme).

Landkall

Når temperaturen er lav, vil vann som skyller opp på strendene fryse. Etter hvert bygger det seg opp en kant som kan bli opptil flere meter høy og hindre ilandstigning.

Brefall og surgende breer

Brefall er svært bratte deler av breen. På grunn av høy fart og strekk i dette området vil isen normalt sprekke opp.

At en isbre «surger» vil si at den har et framstøt i relativt raskt tempo. Da vil den også sprekke kraftig opp.

Du bør ikke kjøre snøskuter over en isbre som ingen i turlaget kjenner fra før. Ved stans på isbre bør du sjekke området med søkestang før du går av snøskuter eller slede (hundespann). Du bør gjøre det samme før du tar av deg ski og setter opp telt. Ha alltid søkestang og tau lett tilgjengelig. Det er vanlig å danne taulag når man ferdes på ski eller til fots på bre. På grunn av få referansepunkter kan navigasjon på isbre være vanskelig, og man får fortere white-out på store breområder. Dårlig vær kan føre til at all sikt blir borte. Ferdsel på isbre under slike forhold er svært farlig.

Det er viktig å være klar over at breene er i stadig endring og at bresprekker og smeltevannskanaler vil åpne og lukke seg. Dette betyr at en rute over en bre ikke nødvendigvis er trygg flere år på rad.

Havis og is på vann

Både sjø og vann kan være dekket av is store deler av året. Sjøisen er normalt svakere, men mer elastisk enn ferskvannsis. Utbredelsen og tykkelsen på sjøisen varierer i de enkelte områdene fra år til år. Vær oppmerksom på at tykkelsen også vil variere innen hvert enkelt område og kan endre seg på kort tid. Grunner, sterk strøm, gassutslipp fra sjøbunnen, brefronter i bevegelse, værendringer, utstikkende nes og øyer fører til tynn is eller råker. Det kan være nyttig å studere sjøkart over området for å forstå hvordan isen kan variere.

I enkelte områder vil det tidvis være overvann. Om våren vil også isen tæres opp fra undersiden på grunn av varme havstrømmer som kommer inn i fjordene. Før du legger ut på sjøis, bør du prøve å få overblikk fra et høyt punkt. Se etter råker eller fargeforandringer i isen eller i snøen som dekker isen. Mål tykkelsen før du legger utpå, og jevnlig underveis.

Hvis du kjører snøskuter og er usikker på istykkelsen, eller du kommer inn i et område med tynn is, er det viktig å ikke stoppe, men holde farten oppe og kjøre ut av området. For å komme seg opp av en råk, er spigger viktig utstyr ved ferdsel på sjøis. Et langt tau, både for redning av mennesker og utstyr, er også viktig. Det finnes vanntette, vakuumpakkede «passasjerdrakter» som kan trekkes utenpå skuterdressen.

Foto: Ståle Nylund

Overvann

Vann oppå isen som dannes av at isen presses ned av snøvekt og sjøvann trenges opp, eller vann som renner ut på isen fra elver eller breer.

ASSS:

Alltid Sender/mottaker, Spade og Søkestang

Snø og skredfare

Svalbard er vindutsatt Snø transporteres derfor med vinden, og i enkelte områder kan det være mye snø. Lokalt kan det være kraftige snøfall. Disse forholdene, kombinert med kortvarige store temperatursvingninger og sterk vind, gir tidvis stor snøskredfare. Flere av de tradisjonelle utfartsårene fra Longyearbyen går gjennom områder som har stor snøskredfare under slike forhold. Vær særlig oppmerksom etter perioder med snøfall, vind og store temperaturendringer. Unngå bratte fjellsider med mye snø, trange bekkedaler og fjellsider med overhengende skavler.

Vær spesielt forsiktig i mørketiden, ettersom skredfaren da er vanskelig å vurdere. Husk alltid sender/mottaker, spade og søkestang (ASSS). Selv relativt små snøskred kan være skjebnesvangre.

Dyrelivet

Isbjørn finnes over hele øygruppen og kan påtreffes hvor som helst hele året. Isbjørnen er et av verdens største rovdyr og farlig for mennesker. Når du beveger deg utenfor bebygde områder, er det lovpålagt å ha med egnede skremmemidler. I tillegg må du ha skytevåpen, rifle i kaliber .308 Win eller grovere. Du må kunne bruke både skremmemidlene og våpenet. Det viktigste er å unngå

å komme i situasjoner med isbjørn som kan bli kritiske for deg selv eller isbjørnen.

De beste isbjørnopplevelsene får man gjerne ved å studere bjørnen når den er uforstyrret, på langt hold med kikkert. Det er forbudt å oppsøke og forfølge og forstyrre isbjørn. Hold alltid god avstand til isbjørn, også i sjøen. Den svømmer fort og kan løpe over 8 meter i sekundet (over 30 km/t) over korte distanser. Vær oppmerksom på at isbjørn kan ødelegge utstyr som kajakk, gummibåt og telt.

Skulle du få nærkontakt med isbjørn bør du opptre som følger:

1. Du skal ikke under noen omstendigheter nærme deg dyret.
2. Hvis isbjørnen følger etter og du ikke har mulighet til å komme unna, må du prøve å skremme bjørnen. Hold gruppa samlet og lag så mye lyd som mulig. Opptre bestemt og bruk de skremmemidler dere har. Begynn å bruke skremmemidler på minst 200 meters hold. Pass på at du plasserer signalkudd mellom deg og isbjørnen.
3. Hvis isbjørnen ikke lar seg skremme og situasjonen utvikler seg slik at det er fare for liv, må du forberede avliving.
4. Velg et punkt eller linje i terrenget og bestem deg for å skyte hvis bjørnen krysser dette punktet. Du bør sikte på vitale områder som hjerte eller lunge (bogen) hvis dette er mulig. Fortsett å skyte inntil du er sikker på at dyret er dødt. Gå forsiktig inn mot dyret med våpen i anleggsstilling og kontroller øyerefleks.

Isbjørn på Svalbard

Isbjørn er totalfredet. Den lever mesteparten av livet på havisen og i havet, men kan påtreffes på hele øygruppen hele året. Voksne hanner veier vanligvis 300–600 kilo, binner omtrent halvparten. Isbjørn livnærer seg hovedsakelig på sel som den fanger på isen.

Isbjørn er fredet og kan kun avlives dersom du er i en nødsituasjon og det ikke er noen annen utvei for å redde menneskelig eller forhindre skade på person. Hvis du har avlivet eller påskutt en isbjørn, må du umiddelbart melde dette til Sysselmannen. Det vil alltid bli igangsatt etterforskning når en isbjørn er avlivet eller påskutt.

Rabies finnes på Svalbard, og døde dyr må ikke røres. Unngå dyr som oppfører seg merkelig, er spesielt aggressive, sosiale eller viser tegn på sykdom. Meld fra om slike dyr til Sysselmannen. Stammen av hvalross øker, og dyret kan påtreffes langs kysten på hele Svalbard. Hvalrossen kan være aggressiv og utgjøre en trussel for små fartøy som kajakk og gummibåt. Sørg for å holde god avstand, både på land og i sjøen.

Museparasitt

Museparasitt er funnet på Svalbard og kan smitte til mennesker. For å unngå smitte, må du alltid koke vann du tar i nærheten av hytteområder og nåværende eller tidligere bosettinger. Vask hendene godt før måltider.

Leirslaging

Valg av leirplass er viktig av mange grunner. Det er ikke lov å slå leir eller tenne opp bål nærmere enn 100 meter fra fredete kulturminner og hytter, og du må unngå vegetasjon så langt det er mulig. Bål skal helst kun tennes i strandsonen, og ikke på moldjord eller vegetasjon.

Isbjørnen ferdes gjerne på isen eller i strandsonen. Telt eller andre fremmedelemerter i terrenget gjør isbjørnen nysgjerrig. Du bør velge en leirplass med god oversikt rundt og med god avstand til sjøen. Vi anbefaler våken isbjørnvakt, eventuelt supplert

med hunder som varsler bjørn og /eller snublebluss. Vær oppmerksom på at ikke alle hunder varsler når en isbjørn nærmer seg. Det finnes også ulike typer snublebluss, men skal disse ha noe for seg, er korrekt bruk helt essensielt. To høyder eller dobbelt sett med snubletråd i ulik avstand til teltet bør vurderes om ikke annen vaktordning benyttes.

Snublebluss kan ikke fullt ut erstatte våken isbjørnvakt. I praksis har det vist seg at isbjørn flere ganger har gått gjennom uten at snublebluss er utløst, en bekreftelse på at korrekt og nøye montering er viktig. Ha alltid skremmemidler og våpen klart til bruk i telteir.

Unngå å koke mat inne i teltet. Matlukt kan sette seg i teltduken og tiltrekke isbjørn. Lagre mat og lokaliser latrinen i god avstand fra leiren, men samtidig slik at du kan holde øye med både matlager og latrineområdet fra teltåpningen. Tenk på steinsprang og skred når du velger leirplass. Ta også hensyn til lokale værforhold som for eksempel ansamling av snø bak bratte rygger eller sterk vind gjennom daler. Sjekk alltid breområder for sprekker, og merk det sikre området før du setter opp leir på bre.

Etter bruk skal et leirområdet ryddes slik at ingen spor etter oppholdet er synlige. Fyll igjen kuldegropen og riv levegger av snø av hensyn til annen ferdsel.

Museparasitt

Echinococcus multilocularis er en bendelorm som østmark-musa på Svalbard er mellomvert for. Parasittens hovedvert er hund, katt og rev. Mennesker kan få alvorlig leverskade og dø dersom de får i seg parasittens egg. Disse finnes i avføring fra hovedverte.

Mat som er lagret i telt, kan tiltrekke isbjørn

Foto: Ståle Nylund

På tur med snøskuter

Du må ha førerkort kl. B for å kjøre snøskuter, og det er påbudt med hjelm. Snøskuterkjøring forårsaker mange ulykker. Det er viktig å være klar over at selv om kjøretøyet virker relativt enkelt å kjøre på flat mark, kan det være vanskelig å håndtere i stor fart og i møte med ujevnheter og skrånende terreng.

Snøskuteren tar deg svært raskt fram over store avstander. Når du har kjørt snøskuter i én time, er det minst én dagsmarsj tilbake til utgangspunktet. Vær alltid forberedt på at snøskuteren kan stoppe, og kjør aldri alene. Lokalkunnskap om terrenget du ferdes i, reservedeler og nødutrustning (se liste på side 7) er nødvendig på alle turer.

Det skiftende været og terrenget på Svalbard er de største utfordringene ved snøskuterkjøring. Vær oppmerksom på at flatt lys, white-out, tåke,

dårlig vær og isete briller/visir kan gjøre det svært vanskelig å se terrengdetaljer. Terrenget endrer karakter gjennom sesongen som følge av været. GPS-spor er derfor ferskvare. Du kan ikke stole blindt på dem, spesielt hvis du ikke har kjørt dem selv. GPS-spor er heller ikke 100 prosent nøyaktige.

Vindhull graves opp av vinden, og skavler legger seg over sporet. Bekkedaler kan også være svært vanskelig å oppdage, og de kan forårsake ulykker. Mange ulykker med snøskuter skyldes at de som er på tur presser grensene for hva de behersker og mangler nødvendig utstyr og kunnskap. Er været eller sikten så dårlig at du ikke ser hvor du kjører, må du stoppe og vente til det blir bedre forhold. For at dette skal være mulig, må du sørge for å ha utstyr nok til å kunne sette opp nøddleir og vente. Planlegg alltid turen og pakk utstyr med tanke på at du kan bli flere dager forsinket.

Vindhull

Et vindhull er et hull i snøen som graves opp av vinden ved store steiner eller andre ting i terrenget. De kan oppstå på nye steder, avhengig av vindretning og snøforhold, og er ofte vanskelige å se.

Vindhull kan være vanskelige å oppdage.

Foto: Arild Lyssand.

Foto: Ståle Nylund

DERSOM UHELLET ER UTE

Varsle

Sørg for at du har nødvendige kommunikasjonsmidler til å kunne melde fra om ulykker. Nødpeilesenderen skal være med på lengre turer og kan brukes når det er fare for liv eller helse.

Sørg for å oppgi korrekt posisjon ved varsling over satellittelefon eller VHF. Dette er avgjørende for at Sysselmannens redningstjeneste kan komme hurtig til stedet, og det øker muligheten for å berge liv og helse.

Dersom du bare blir forsinket og har mulighet til å gi beskjed, for eksempel ved bruk av satellittelefon: Gjør det, selv om du ikke har behov for assistanse. Noen hjemme kan være bekymret og varsle redningstjenesten uten at det er behov for det. Ring derfor noen du kjenner eller Sysselmannen og meld fra om forsinkelsen.

Sysselmannens vaktnummer er 0047 79 02 12 22/112 når du ringer fra satellittelefon. Du må legge inn 0047 foran det vanlige nummeret. Du kan ikke ringe 112 annet enn fra mobiltelefon.

Ta vare på deg selv

Sørg for at turlaget kan førstehjelp og har med tilstrekkelig førstehjelpsutstyr. Det kan ta lang tid før hjelp kommer fram, for vanskelige vær- og føreforhold kan forsinke hjelpen kraftig. Riktig nødutrustning og din kunnskap og erfaring i førstehjelp kan være avgjørende for deg og dine turkamerater. Nøl ikke med å grave deg inn i snøen eller sette opp nødleir.

Ha nok utstyr til å kunne sette opp nødleir.
Foto: Trond Berg

Redningstjenesten

Sysselmannen på Svalbard leder den lokale redningstjenesten på øygruppen. Til dette formålet disponerer Sysselmannen et skip, helikoptere, beltevogn, snøskutere og andre fartøy. Longyearbyen Røde Kors Hjelpekorps og andre institusjoner og organisasjoner er også viktige i redningstjenesten. Svalbard har godt redningsmateriell og kompetente mannskaper å sette inn i redningsaksjoner, men det finnes noen begrensninger. Området som skal dekket er svært stort og preget av til dels ekstreme natur- og værforhold. Du må derfor være klar over at du kan komme i en situasjon som gjør at redning blir umulig eller svært vanskelig.

Du må gjøre det du kan for unngå situasjoner som kan utløse redningsaksjoner.

Husk at din sikkerhet er ditt ansvar.

Slik melder du fra om en ulykke til redningstjenesten på 0047 79021222/112:

Hvem er du?

Hvor er du? GPS-posisjon og stedsnavn

Hva har skjedd? Hvor mange er skadet?

Hvor mange er dere?

Husk å si fra hvis dere har med hund!

Hvilket utstyr har dere?

Hvordan er været?

SIKKERHET I BOSETTINGENE

Trafikksikkerhet

Svalbard har relativt stor tetthet av kjøretøy i bosettingene. I den mørke årstiden, med dårlig sikt og glatte veier, er det viktig å bruke reflekser. Lys på sykler er også nødvendig. Som bilfører i Longyearbyen må du være særlig aktsom i forhold til fotgjengere. Longyearbyen er en liten by, men det kan være aktivitet hele døgnet og det ferdes både mennesker og dyr langs alle veier. Det er mange barn i Longyearbyen, noe du må være særlig oppmerksom på. Det finnes akebakker, skibakker, barnehager og skole tett ved veiene. Som snøskutfører stilles det spesielle krav til aktsomhet fordi snøskuteren kan være vanskelig å manøvrere i forbindelse med kryssing av, eller ferdsel på vei. Som snøskutfører har du vikeplikt for alle andre kjøretøy og fotgjengere.

Isbjørn i bosettingene

Isbjørn vil en sjelden gang kunne påtreffes i bosettingene. Særlig i den mørke årstiden, når oversikten er begrenset, er dette noe man må ta hensyn til. Observeres isbjørn i eller nær bosettingene, må Sysselmannen varsles umiddelbart.

Vær ydmyk overfor naturkreftene på Svalbard. Ta ansvar for egen sikkerhet.

Vi ønsker deg et hyggelig og trygt opphold.

Isbjørn kan en sjelden gang påtreffes i bosettingene. Her er bilde av isbjørnspor ved bebyggelsen i Longyearbyen.

MER INFORMASJON

Sysselmannen på Svalbard

Forvaltning av Svalbard, informasjon om lover og regler, melde- og forsikringsplikt ved turer utenfor Forvaltningsområde 10. Lokal redningsentral og politimyndighet. Nettside: www.sysselmannen.no
Epost: firmapost@sysselmannen.no
Telefon: 79 02 43 00

Vakttelefon: 79 02 12 22. OBS: Hvis du ringer fra satellitttelefon må du slå 0047 foran dette nummeret.
Nødnummer: 112. Fungerer ikke fra satellitttelefon.

Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)

Forskning og undervisning på Svalbard. Om sikkerhet i felt på Svalbard. Nettside: www.unis.no
Epost: post@unis.no
Telefon: 79 02 33 00

Norsk Polarinstitutt

Rådgivende etat for forvaltningen av Svalbard. Miljøinformasjon, informasjon for forskere, kart, håndbøker. Nettside: www.npolar.no
Epost: post@npolar.no
Telefon: 79 02 26 00

Visit Svalbard

Turistinformasjon, informasjon om ulike tur- og aktivitetstilbud. Nettside: www.visitsvalbard.com
Epost: info@visitsvalbard.com
Telefon: 79 02 55 50

Longyearbyen Røde Kors Hjelpekorps

Frivillig hjelpekorps med blant annet egen bre- og skredgruppe som deltar i redningsaksjoner ledet av Sysselmannen. Nettside: www.lrk.no
Epost: koordinator@lrk.no
Telefon: 79 02 12 88

Været og isforhold

www.yr.no
www.met.no

Skredfare

www.varsom.no

**SYSSELMANNEN
PÅ SVALBARD**

Longyearbyen 2019
Design og trykk: Chili Harstad As

Forsidefoto:
Kirsti Ikonen/Basecamp Spitsbergen